

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 14277/2024
06.03.2025. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Добриле Страјина, председника већа, Драгане Миросављевић и Зорана Хацића, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Небојша Суботић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије – Привредни суд у Београду, коју заступа Државно правобранилаштво, са седиштем у Београду, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гжрр 158/23 од 31.08.2023. године, у седници одржаној 06.03.2025. године, донео је

ПРЕСУДУ

ПРЕИНАЧУЈЕ **СЕ** пресуда Апелационог суда у Београду Гжрр 158/23 од 31.08.2023. године, тако што **СЕ ОДБИЈА** као неоснована жалба тужиле и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Првог основног суда у Београду Прр1 19/2020 од 14.12.2020. године.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужилца да туженој накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 27.000,00 динара у року од 15 дана од дана пријема пресуде.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду Прр1 19/2020 од 14.12.2022. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиле којим је тражила да се обавезе тужена да тужилци на име накнаде материјалне штете због повреде права на суђење у разумном року исплати износ од 597.337,93 динара са законском затезном каматом почев од 13.05.2022. године до коначне исплате, као неоснован. Ставом другим изреке, обавезана је тужилца да туженој надокнади трошкове парничног поступка у укупном износу од 39.000,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гжрр 158/23 од 31.08.2023. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда у ставу првом изреке, па је усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужилци на име накнаде имовинске штете због повреде права на суђење у разумном року исплати износ од 597.337,93 динара са законском затезном каматом од 13.05.2022. године до исплате. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима парничног поступка садржано у ставу другом изреке првостепене пресуде тако што је обавезана тужена да тужилци на

име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 71.800,00 динара са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до исплате. Ставом трећим изреке, обавезана је тужена да тужили на име накнаде трошкова другостепеног поступка исплати износ од 18.000,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужена је благовремено изјавила ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужилца је дала одговор на ревизију.

Врховни суд је испитао побијану пресуду применом одредбе члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11...10/23) и утврдио да је ревизија тужене основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, решењем Привредног суда у Београду Ст 2309/2018 од 20.12.2018. године, утврђено је да је тужили повређено право на суђење у разумном року у стечајном поступку Ст 4155/2010 и наложено стечајном судији предузимање неопходних радњи у циљу окончања поступка. Тужили је у стечајном поступку признато потраживање из радног односа за неисплаћене зараде, сврстано у трећи исплатни ред по пријави ... у износу од 597.337,93 динара. Стечајни поступак који се води над стечајним дужником „Индустрија котрљајућих лежајева“ а.д. Београд у стечају који је отворен 22.10.2010. године, још увек није окончан, а тужили није извршена исплата због непостојања средстава у стечајној маси. Предузеће ИКЛ је располагало већинским друштвеним капиталом до 28.12.1999. године, након чега је следио поступак својинске трансформације – приватизације окончан до 15.11.2001. године. Тужилино потраживање датира из периода од 01.08.2001. године до 22.10.2010. године када је држава имала мањински удео у капиталу друштва од 41,50%. Поступак стечаја над предузећем ИКЛ је отворен након приватизације предузећа 15.11.2001. године и након престанка утицаја државе Републике Србије на управљање и пословање истог, када је предузеће било у већинском приватном капиталу.

Код утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је на основу члана 31. став 1. Закона о заштити права на суђење у разумном року одбио тужбени захтев, јер тужилца није доказала постојање узрочно-последичне везе између штетне радње и штете као последице коју трпи имајући у виду да објективна одговорност Републике Србије постоји уколико је у питању потраживање на име неисплаћених зарада код послодавца са претежно друштвеним капиталом што у предметном поступку није случај.

Другостепени суд је преиначио првостепену пресуду, усвојио тужбени захтев и обавезао тужену на исплату проузроковане штете у износу од 597.337,93 динара уз закључак да од 07.02.2002. године послодавац тужилце није било предузеће институционално независно од државе, због чега тужена не може са успехом истичати да постоји основ ослобођења њене одговорности за штету коју је тужилца претрпела у виду ненамиреног потраживања на име неисплаћених зарада по основу радног односа

и да лежи у томе што је узрок за неизмирење потраживања тужиље у недостатку средстава дужника. Наиме, иако у време настанка потраживања тужиље држава није била већински власник акцијског капитала, тужена је управљала њиме преко органа именованих решењем Владе РС од 07.02.2020. године и имала је правну могућност да сукцесивно до 2009. године продужава контролу успостављену решењем од 07.02.2020. године. Стога је на туженој држави била дужност да докаже када је престала да у фактичком смислу управља пословањем послодавца тужиље, који без обзира на структуру капитала, није био привредни субјект независан од државе, па се немогућност наплате признатог потраживања тужиље може довести у везу са контролом државе над послодавцем тужиље и утврђеном повредом права на суђење у разумном року.

По оцени Врховног суда, побијана пресуда је заснована на погрешној примени материјалног права.

Према члану 31. Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник РС“, бр. 40/2015), странка може да поднесе тужбу против Републике Србије за накнаду имовинске штете изазване повредом права на суђење у разумном року у року од годину дана од када је стекла право на правично задовољење (став 1). Одговорност Републике Србије за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року је објективна (став 3).

Република Србија одговара за материјалну штету насталу због потпуног или делимичног неизвршења правноснажних и извршних судских одлука, односно у стечају утврђених потраживања запослених из радног односа која су без њихове кривице остала неизвршена и у поступку стечаја вођеном над стечајним дужником са већинским друштвеним или државним капиталом, уз услов да је претходно утврђена повреда права на суђење у разумном року (Закључак усвојен на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 02.11.2018. године). Наведени правни закључак допуњен је на седници Грађанског одељења Врховног касационог суда од 27.09.2019. године, тако да у погледу извршних дужника који не спадају у напред наведену категорију, већ се ради о физичким лицима или правним лицима која нису основана на бази друштвеног или државног капитала, свакако је нужно утврђивати узрочнопоследичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања, те утврђивати да је управо искључиви разлог немогућности наплате тих потраживања неадекватно поступање суда. Нужно је доказати да је дужник у тренутку покретања поступка за наплату имао довољно новчаних средстава у имовини и да је поштујући редослед исплате могао да се наплати да је суд ефикасно поступао и предузимао делотворне радње у циљу наплате прописане одговарајућим Законом о извршењу.

У конкретном случају тужила није била у могућности да наплати своје потраживање према свом послодавцу – „Индустрија котрљајућих лежајева“ у стечајном поступку који је отворен решењем Привредног суда у Београду Ст 4155/2010 од 22.10.2010. године. У том тренутку стечајни дужник је предузеће са већинским уделом приватног капитала, а потраживање тужиље из радног односа потиче из периода након приватизације предузећа. Сагласно пракси Европског суда за људска права (Маринковић против Србије, представка број 5353/11) Република Србија је одговорна за неизвршење пресуда донетих против предузећа са претежно друштвеним

капиталом, док по пракси Уставног суда Републике Србије пропуст суда да намири потраживање признато у стечајном поступку против дужника са већинским друштвеним (државним) капиталом, представља повреду право на мирно уживање имовине зајемчено чланом 58. Устава Републике Србије (Уж 4541/2017 од 24.01.2019. године). Како према утврђеном чињеничном стању послодавац тужиље није било предузеће са већинским друштвеним или државним капиталом у релевантном периоду, погрешан је закључак нижестепених судова да у овом случају постоји одговорност тужене за предметну штету. Наиме, само уколико се ради о предузећу са већинским друштвеним или државним капиталом, тада се у односу на дуговања тог привредног друштва конституишу и посебне обавезе Републике Србије везане за заштиту права на суђење у разумном року поводом ненамиреног потраживања у висини признатог потраживања у стечајном поступку. Уредбом о престанку важења Уредбе о обавезној производњи одређених производа и пружању услуга и о условима давања на привремено коришћење средстава предузећа („Службени гласник РС“, бр. 25 од 16. јуна 1997... 43/09), на основу које је донето решење Владе РС од 07.02.2002. године, предвиђено је да се мере на основу Уредбе могу предузимати до 30. новембра 2009. године, а мере предузете на основу ове уредбе престају најкасније 31. децембра 2009. године. До истека наведеног рока Одбор је био дужан да спроведе поступак избора органа предузећа. Из наведеног следи да тужена није остваривала фактичку контролу над предузећем ИКЛ у време отварања стечајног поступка (22.10.2010. године), па стога нема објективне одговорности тужене за имовинску штету изазвану повредом права на суђење у разумном року, нити је тужилца доказала да је искључиви разлог немогућности наплате потраживања неадекватно поступање суда, односно узрочно-последичну везу, између повреде права на суђење у разумном року и ненаплаћеног потраживања.

Из изложених разлога, Врховни суд је одлуку као у ставу првом изреке донео применом одредбе члана 416. став 1. ЗПП.

Тужена је успела у поступку по ревизији, па јој на основу чланова 165. став 1. у вези члана 153. став 1. и 154. ЗПП припадају трошкови за састав ревизије у износу од 27.000,00 динара. Из тих разлога, Врховни суд је одлучио као у ставу другом изреке.

**Председник већа – судија
Добрила Страјина с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**